

S'ESBERLEN LES
FRONTERES SOCIALS
DE LES CIUTATS

Lluís Torrens

Director d'Innovació
de l'Àrea de drets
socials de
l'Ajuntament de
Barcelona.

Jornades UPEC

Ells són pocs, nosaltres som
moltes

4, 5 i 6 de novembre

S'ESBERLEN LES FRONTERES SOCIALS DE LES CIUTATS

Enric Canet, Casal d'Infants del Raval.

Josep Moya, responsable de l'Àrea Sociocomunitària de l'Observatori de Salut Mental de Catalunya.

Amparo Iturriaga, AV Roquetes.

Lluís Torrens, Director d'Innovació de l'Àrea de drets socials de l'Ajuntament de Barcelona

Autor:

Lluís Torrens,

Director d'Innovació de l'Àrea de drets socials de l'Ajuntament de Barcelona

Data: Dijous 5 de novembre 2020

Emergència social. Intervenció a les Jornades de la UPEC, 5-11-2020
Lluís Torrens

La paralització de l'activitat econòmica deguda a les restriccions imposades per contenir la propagació de la Covid a Catalunya i arreu de moment ha tingut un efecte desigual sobre la població, en funció de la seva situació de precarietat jurídica, laboral o habitacional. Així, si bé la població amb contracte laboral estable ha estat protegida de manera més o menys correcta, gràcies als ERTO, aquesta protecció no ha arribat a les persones sense contracte, en especial a les persones sense permís de residència o, tot i tenir-lo, sense permís de treball (només a Barcelona ciutat s'estima que hi ha més de 100.000 persones adultes -la immensa majoria en edat de treballar- en aquesta situació, que vivien molts de l'economia irregular en els sectors turístics o de les cures, els dos molt damnificats per l'aturada econòmica). En aquest sentit, cal recordar que el 19% dels establiments comercials oberts de la ciutat es dediquen a l'oci, la restauració o al turisme, 12.000 de 63.000.

Tampoc les ajudes han estat al mateix nivell que els ERTO per a les persones autònomes afectades i menys encara per a les persones que es trobaven a l'atur sense dret a subsidi en el moment del decret de l'estat d'alarma. Afegim-hi que aquests col·lectius (en especial els immigrants sense papers) també tenen una situació habitacional precària (relloquen habitacions habitualment) sense dret a ajudes oficials per lloguer d'habitatge ni tampoc a les moratòries per al pagament de lloguer o hipoteca que es van imposar. Tot plegat configura un conjunt de centenars de milers de persones, només a la ciutat de Barcelona, en situació extrema de vulnerabilitat, que ha fet disparar les atencions d'emergència als serveis socials municipals i també a les entitats del tercer sector, que han multiplicat les ajudes econòmiques o en espècie (com les proporcionades pel Banc d'Aliments), així com s'han creat xarxes de resposta o suport mutu ciutadà en molts barris de la ciutat.

Ajudes IMSS Barcelona ciutat		Sumatori	Sumatori	variació
		març-setembre	març-setembre	
		2020	2019	
Alimentació	Núm. Ajuts	20440	4742	331,0%
	Import	4.661.550,35 €	771.183,43 €	504,5%
Allotjament en pensions	Núm. Ajuts	2382	1917	24,3%
	Import	5.563.830,75 €	3.514.276,70 €	58,3%
Habitatge Allotjament	Núm. Ajuts	5513	4145	33,0%
	Import	2.287.362,60 €	1.749.700,91 €	30,7%
Resta	Núm. Ajuts	2407	3782	-36,4%
	Import	507.102,39 €	671.246,42 €	-24,5%
Total	Núm. Ajuts	30742	14586	110,8%
	Import	13.019.846,09 €	6.706.407,46 €	94,1%

Font: IMSS

La resposta de les altres administracions a aquests col·lectius ha estat molt deficient. En aquest sentit s'esperava que tant el nou reglament de la Renda Garantida de Ciutadania (aprovat el mes de març) com sobretot el nou Ingrés Mínim Vital estatal aprovat el juny (que eliminava el requisit d'estar a l'atur tots els membres de la llar) serien subsidis importants per arribar allà on no arribaven les prestacions per atur.

Ara bé, ambdues normatives ja exclouen de partida com a titulars dels ajuts a persones sense permís de residència. I l'IMV, a més, posa condicions molt restrictives per abonar la prestació a persones amb pobresa sobrevinguda per la crisi actual. Si afegim que la tramitació de l'IMV només es pot fer de manera telemàtica, prioritzant les llars que disposin de certificat digital - que el 99% dels demandants no tenen- i que el col·lapse de les oficines tramitadores ha estat total (les oficines de l'INSS han estat sota mínims) i que la Generalitat ha decidit que només tramitava les RGC a qui prèviament hagués tramitat i se li hagués resolt l'IMV (ja que en un 80% dels casos l'RGC és complementària de l'IMV), tenim que a hores d'ara les concessions de l'IMV han estat mínimes i tot apunta que a finals d'any es quedarà molt lluny de les previsions anunciades quan es va aprovar. També cal recordar que ja eren molt baixes en previsions de cobertura (la meitat de les llars en pobresa extrema) i en suficiència (importos absolutament insuficients per viure a Catalunya si es viu de lloguer).

Només a Barcelona ciutat s'estima que l'octubre hi havia unes 7.000 llars cobrant l'RGC o l'IMV, quan segons els registres dels serveis socials municipals més de 40.000 llars hi tenien dret. En contrapartida, l'Ajuntament de Barcelona ha implementat un fons d'ajuts d'emergència Covid per al segon semestre que beneficiarà més de 9.000 llars, de les quals s'estima que un 70% haurien de cobrar l'IMV o l'RGC o ambdues. Aquest fons s'afegeix a les més de 40.000 persones ateses el primer semestre amb ajuts d'emergència des dels serveis socials i les 25.000 derivades a establiments (moltes parròquies) del Banc d'Aliments. Indubtablement, un pas enrere en les estratègies de desestigmatització de la garantia de cobertura dels drets bàsics que s'havien consensuat a nivell de ciutat però que la crisi ha fet rectificar. I cal avisar que el Banc d'Aliments ja ha comunicat que s'està quedant sense reserves i ha hagut de reduir les quantitats de les racions que entrega, cosa que ens retrotrau a èpoques que molts pensaven que no tornarien mai.

Adicionalment, la crisi habitacional ha portat a un creixement de l'atenció en allotjaments d'emergència (pavellons a les fires, altres dispositius específics, famílies allotjades en pensions i apartaments) amb un cost previst de més de 50 milions d'euros només a l'Ajuntament de Barcelona. I malauradament això no ha impedit que més de 1.000 persones continuïn dormint al carrer cada nit.

Quines actuacions es poden fer per millorar aquesta situació indubtablement dolenta per a una part significativa de la població? En primer lloc és clar que cal admetre el fracàs de la implementació de l'IMV, on als seus dèficits estructurals (és una renda pensada en clau de definir la pobresa en funció dels -escassos- diners que s'hi volen invertir a pal·liar-la i on es prioritza que no hi hagi falsos positius cobrant-lo encara que sigui a les esquenes de centenars de milers o milions de falsos negatius sense accedir-hi) s'hi afegeix la crueltat del tractament telemàtic obligatori a una població sense capacitats per fer-ho. És un fracàs que s'uneix al de l'RGC que, tres anys després de la seva implementació, tampoc ha cobert ni de lluny les expectatives creades (i que manté part dels problemes estructurals del seu disseny inicial).

Els sistemes de rendes mínimes condicionades a ser pobre i a quedar-te pobre són un fracàs arreu on s'implementen. Si de veritat es vol acabar amb la pobresa i les trampes de la pobresa de les rendes mínimes com l'IMV i l'RGC, cal avançar cap a sistemes de garanties de renda universal com la Renda Bàsica Universal (RBU), tal com funciona amb els altres pilars de l'estat del benestar: la salut, l'educació i les pensions. Una RBU de pandèmia, on pel fet de demanar-la ja s'hauria de concedir, liquidable amb els impostos de l'any següent, hauria estat una mesura molt més eficaç i eficient que el que s'ha fet fins ara.

I mentre no arriba l'RBU o es corregeixen els defectes de les rendes condicionades existents caldrà seguir tapant els forats del sistema amb recursos creixents de les administracions no competents i buscant una major coordinació amb el tercer sector.